

УДК 658:338

Т.В.Янчук

Вінницький інститут економіки ТНЕУ

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ – ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ

У даній статті розглядаються питання щодо особливостей впровадження інновацій на підприємствах малого бізнесу. Наводяться важливість впровадження сучасних інформаційних технологій та їх соціально-економічний вплив на діяльність підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інформаційні технології, ефект, ефективна діяльність.

T. Yanchuk

INTRODUCTION OF INNOVATIONS ON ENTERPRISES OF SMALL BUSINESS – AS ONE OF WAYS OF EFFECTIVE WORK

In this article questions are examined in relation to the features of introduction of innovations on the enterprises of small business. Pointed importance of introduction of modern information technologies and them socio-economic influence on activity of enterprise.

Keywords: innovation, innovative activity, information technology, the effect, effective activity.

Т.В.Янчук

ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАЛОГО БИЗНЕСА – КАК ОДИН ИЗ ПУТЕЙ ЭФФЕКТИВНОЙ РАБОТЫ

В данной статье рассматриваются вопросы относительно особенностей внедрения инноваций на предприятиях малого бизнеса. Наводятся важность внедрения современных информационных технологий и их социально-экономическое влияние на деятельность предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, информационные технологии, эффект, эффективная деятельность.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах для забезпечення високої конкурентоздатності товарів на будь-якому ринку є використання науково-технічних інновацій. Сучасне бачення перспектив розвитку в умовах глобалізації світового економічного простору, загострення конкурентної боротьби між суб'єктами ринку за прихильність споживачів, пошук можливостей диференціації підходів до задоволення їх потреб активізують питання формування інноваційного підґрунтя розробки і реалізації управління. Сьогодні, прискорення темпів науково-технічного прогресу значною мірою залежить від вирішення методологічних, організаційних та економічних проблем. Щоб їх вирішити та ефективно розвивати свою діяльність підприємствах необхідно застосовувати системний підхід до аналізу сукупних закономірностей розвитку науки, техніки, виробництва і, насамперед, прискореного упровадження передових наукових досягнень у виробництві. Подолання відставання практично у всіх галузях і виробництвах припускає посилення інноваційного характеру підприємницької діяльності, формування особливої інноваційної сфери, та законодавчого її регулювання. Сучасна економічна система держави буде конкурентоспроможною, якщо зможе створити бізнес-середовище, де суб'єкти господарювання будуть зацікавлені у запровадженні інноваційних схем, інформаційних технологій, коли стане економічно вигідним легальне ведення бізнесу, а держава зможе запровадити системи захисту інноваційних технологій від недобросовісної конкуренції. Тому, впровадження інновацій на підприємствах є актуальним питанням, а особливо для забезпечення ефективної діяльності малих підприємств.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження проблеми щодо інноваційної діяльності займалися та займаються багато вітчизняних та іноземних фахівців таких як Андрущенко Г.О, Градова А.П., Кузина Б.И., Мартинюк Л.А., Пушкарь А.І., Штангрет А.М., Ціпуринда В., Ковалев Г.Д., Фатхутдинов Р.А., Беренс В., Шумпетер Й. та ін. Дані дослідники, в різні роки нашої епохи розвили сучасну теорію економічних відносин, які відображають

інноваційний характер підприємництва у виробничій сфері. Під час дослідження їхніх праць ми дійшли висновків, що хоча і вивчається та аналізується з різних сторін інноваційна діяльність, але дана проблематика потребує подальшого дослідження.

Цілі статті. В кризових умовах малий бізнес виконує визначене коло функцій щодо впровадження в свою діяльність певних нововведень. Відомий той факт, що малий бізнес швидше може адаптуватися як до зовнішніх факторів впливу так і внутрішніх. Підприємство малого бізнесу може генерувати значно більше нововведень у розрахунку на одного зайнятого, ніж великі компанії, а процес впровадження інновацій відбувається істотно швидше. Проте завжди виникає проблеми щодо впровадження інновацій на підприємствах, що не дає їм можливості реалізовувати масштабні проекти та підвищує ризикованість. Головна проблема є обмеженість фінансових ресурсів. Тому, основна ціль даної статті полягає в аналізі сутності інновацій та визначити їх вплив на ефективну діяльність підприємств малого бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Перед тим, як досліджувати впровадження інновацій на підприємства, потрібно згадати сутність поняття інновація. Інновація - це об'єкт, впроваджений у виробництво в результаті здійсненого наукового дослідження або відкриття, що якісно відрізняється від попереднього аналогу. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» інновації - це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Свого часу Й. Шумпетер довів, що прагнення до інновацій є істотним чинником, який характеризує підприємця, а також потяг до підприємництва як одного з ресурсів у економіці [9, с.250].

В процесі впровадження інновацій задіюють кваліфікованих працівників, кожен з яких повинен суб'єктивно оцінювати вплив відповідних інноваційних заходів та правильно робити висновки щодо корисності даних впроваджень. Потрібно зазначити, що, якщо інноваційні заходи мають незначний ступінь новизни, то

вони сприймаються майже байдуже. Чим вищий ступінь пропонованої новизни, тим більша зацікавленість. Багато в чому залежить організація інноваційного процесу на підприємства. Так як, значною мірою залежить з якою саме інновацією має справу підприємець, в яких сферах передбачається її використання [7].

Сьогодні, підприємець прагне зробити бізнес ефективнішим, збільшуючи віддачу від вкладеного капіталу через створення та впровадження інновацій. Однак здебільшого це потребує значно більших коштів, ніж є у суб'єкта МБ. За цих умов підприємець шукає спосіб збільшити свій ресурсний потенціал та зменшити ризики, пов'язані з упровадженням інновацій. Якщо у такій ситуації опиняється багато підприємців, вони ініціюють створення відповідних структур колективної дії - бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, центрів трансферу технологій тощо, діяльність яких зменшує ризик упровадження інновацій, зменшуючи, зокрема, витрати ринкової взаємодії, пов'язані із придбанням прав на використання інноваційного продукту (ліцензування, франчайзинг, лізинг, інжиніринг та інші форми трансферу технологій). Синергічний ефект тут досягається, поперше, завдяки акумулюванню інформації щодо ринку новацій, повнота і достовірність якої зменшує ризик помилкового вибору як самої новації, так і умов її придбання. По-друге, такі центри можуть надавати значно ширший комплекс послуг, пов'язаних із залученням інновацій - маркетингові, консалтингові та ін., які сприятимуть організації бізнес-процесів за оптимальною схемою і полегшуватимуть процес освоєння новації конкретним підприємством. Якщо потребу вирішення даних проблем відчувають багато підприємців, самоорганізація відбувається досить швидко. Причому завдяки колективним зусиллям (наприклад, через асоціації підприємців) такі структури здобувають закріплені законодавчо преференції в оподаткуванні, кредитуванні, залученні інвестицій та ін., що робить їх функціонування ще кориснішим для розвитку суб'єктів МБ, підвищуючи віддачу від інноваційної діяльності і сприяючи формуванню інноваційно-активної підприємницької поведінки.

Такий сценарій підприємницької поведінки є надзвичайно корисним для суспільства. За умови, що до нього вдаватимуться

багато підприємств, це забезпечить країні економічний розвиток інноваційного типу. Однак для цього необхідно, щоб сформувалась критична маса тих підприємств, що надають перевагу інноваційному сценарію зростання. Тоді вони відчують сенс існування інститутів колективної дії, спрямованих на підтримку інноваційного розвитку.

Головним чинником в управлінні інноваціями виступає підхід до інновацій з позицій цілеспрямованого формування потенціалу підприємства малого бізнесу. Сучасна ситуація на внутрішньому й зовнішніх ринках України характеризується різким загостренням конкурентної боротьби у сфері інноваційної діяльності. У цих умовах інновації стають обов'язковим елементом діяльності підприємств малого бізнесу та є рушійною силою для ефективної діяльності та розвитку організацій. Будь-який бізнес потребує постійної переоцінки та переорієнтації, ця потреба найбільша у тій сфері, де це менше всього передбачається – при забезпеченні ефективності бізнесу. Ефективність у широкому значенні цього слова означає співвідношення між результатом (ефектом) та витратами.

Під ефектом розуміють результат реалізації заходів, спрямованих на підвищення ефективності економічного механізму за рахунок економії ресурсів.

Умови, в котрих відбувається формування в країні підприємництва, в цілому неможливо назвати сприятливим. Доводиться констатувати, що процес розвитку малого інноваційного бізнесу в нашій країні знаходиться в початковій стадії свого формування та не відповідає можливостям та потребам нашого суспільства. А для розроблення ефективних управлінських рішень щодо підтримки малих інноваційних підприємств потрібно проводити регулярні дослідження та здійснювати статистичний аналіз цього сектора економіки. Тому, під час впровадження відповідних інновацій, підприємствам малого бізнесу, потрібно проаналізувати та правильно оцінити зовнішні та внутрішні фактори впливу. В сучасних умовах до числа зовнішніх факторів слід віднести:

– економічні (інфляція, норми оподаткування, майже відсутність державного фінансування);

- політичні (нестабільність);
- юридичні (недосконалість законодавчої бази, відсутність необхідних й дійових правових актів стосовно регулювання інноваційної діяльності);
- науково-технічні (недосконалість науково-технічної політики держави, несприятливий інноваційно-інвестиційний клімат);
- соціальні (низький рівень життя, вплив кадрів за кордон).

До внутрішніх факторів, які впливають на інноваційну діяльність відносять:

- скорочення показників зняття з виробництва застарілих видів техніки;
- недостатній обсяг проведених маркетингових досліджень;
- відсутність належного заохочення кваліфікованих спеціалістів;
- низький рівень інноваційної культури тощо.

Для ефективного впровадження інновацій на підприємстві потрібно керівництву обґрунтувати прийняття управлінського рішення. Методологія управлінського рішення являє собою логічну організацію діяльності з розробки управлінського рішення, яка включає визначення мети управління, вибір методів розробки рішень, критеріїв оцінки альтернатив, складання логічних схем виконання операцій. За визначенням [10], якість управлінського рішення - це сукупність властивостей, які містить це рішення, і які відповідають умовам успішного вирішення поставленої проблеми, а саме, адресності, конкретності. Ефективність вирішення цих проблем багато у чому визначає вихідні параметри розвитку підприємства на тривалу перспективу. Найважливішим напрямком діяльності управління у цьому сенсі, на нашу думку, справедливо вважати пошук підвищення ефективності циклу «дослідження-виробництво». Необхідно зазначити, що іноді цю проблему трактують досить спрощено, зводячи її лише до скорочення тривалості циклу, який передусє виробничому освоєнню результатів досліджень. Однак, неважко збагнути, що у деяких випадках подібний підхід не може стимулювати пошук оптимальних шляхів

скорочення тривалості циклу й підвищення ефективності та якості кожного з етапів інноваційного процесу.

На сьогодні, дуже важливим є впровадження інновацій у вигляді сучасних інформаційних технологій. Але існує загострена проблема впровадження нових технологій на підприємстві по причині нестачі обігових коштів та управлінської інертності. Ми знаємо, що інформатизація підприємств малого бізнесу повинна мати чітку структурну програму. Програма інформатизації визначатиме відповідні дії в області розробки, ведення і використання інформаційних ресурсів, принципи побудови єдиного інформаційного простору між відділами (філіями) і стратегію інформаційно-аналітичного забезпечення для рішення соціально-економічних, екологічних, науково-технічних, національно-культурних та інших проблем у сферах діяльності на початку широкого застосування сучасних інформаційних технологій.

Для того щоб отримувати, обробляти та аналізувати інформацію потрібно вводити відповідні інформаційні системи та технології. Під час автоматизації деяких основних операцій суттєво можна поліпшити якість проаналізованої інформації та підвищити тим самим економічні показники в малому бізнесі. Потрібно пам'ятати, що якщо інновації проводити на підприємствах малого бізнесу то цей процес є трудомісткий та не з дешевих, тому для цього потрібно залучати відповідних кваліфікованих працівників, які зможуть відповідно до бюджету фірми підібрати потрібний інноваційний продукт, в нашому випадку програмне забезпечення. Так ми пропонуємо у вигляді інновацій - автоматизацію виробничих процесів. Переваги автоматизованого виробництва визначаються двома категоріями: соціальною і економічною ефективністю автоматизації. До соціальної ефективності відноситься полегшення праці робочих, поліпшення санітарно-гігієнічних умов і підвищення загальнокультурного рівня життя людини. Полегшення праці робочих в автоматизованому виробництві забезпечується звільненням їх від безпосередньої участі у виробництві.

До економічної ефективності автоматизації поліпшення найважливіших економічних показників виробництва: підвищення ефективності праці, зниження собівартості продукції, підвищення

рівня інтенсивності процесу і підвищення якості продукції. Собівартість продукції в автоматизованому виробництві звичайно знижується. Це досягається в результаті підвищення ефективності праці, скорочення тривалості виробничого циклу і зменшення виробничих площ, а також більш раціональної організації виробництва. Щодо якості продукції, то в автоматизованому виробництві може бути підвищена, що досягається більш строгим дотриманням ритму і режиму роботи машин, а також об'єктивним автоматичним контролем.

Потрібно знати, що поширене використання ІТ і систем стає запорукою вдалого управління підприємством. Але слід не забувати про надходження нових видів програмних забезпечень та їх допоміжних функцій, що сприятиме удосконаленню управління об'єктом у цілому і його структурними ланками.

Якщо розглядати Вінницький регіон, то, сьогодні, створені підприємства малого бізнесу практично повністю укомплектовані сучасною обчислювальною і офісною технікою. Але необхідно постійно проводити роботи з модернізації локальних комп'ютерних мереж і забезпечення безперебійної роботи комп'ютерної та офісної техніки. Необхідно майже не щодня здійснювати значний обсяг роботи з обліку, збору статистики і аналізу стану всього устаткування, що обслуговується. Це дозволить побудувати якісне комплексне обслуговування компонентів інформаційних систем, звести до мінімуму можливі перебої в роботі інформаційних систем і оптимізувати витрати на запасні частини та витратні матеріали. Однак, підвищення якості обслуговування обчислювальної і офісної техніки не можливо без використання сучасних інформаційних технологій, що забезпечують автоматичний облік, що дозволяє організувати обслуговування з опорою на оцінку якості послуг.

На сьогодні, впровадження нового, високоефективного обладнання і технологій у виробничий процес – це інноваційне перетворення, що потребує відволікання сил, часу, відновлення форм роботи, значної модифікації технології [6]. Ця несподівана модернізація виробництва іноді зустрічає глухе неприйняття як з боку керівництва, над яким висить виконання плану в напружені строки, так і з боку спеціалістів, не обізнаних із новим обладнанням

чи технологією. Крім необхідних коштів для впровадження інформаційних технологій потрібно перш за все, ознайомити спеціалістів і керівництво з можливостями нового обладнання, технології, наприклад, через лекції, навчальні фільми або буклети. Підготувати співробітників, які здатні працювати з документацією, шляхом роз'яснювання персоналу переваг цих нововведень. Передбачити варіанти оптимальної зміни технологічного процесу, щоб нове обладнання органічно вписалось у технологічний ланцюг, а нова технологія – в систему управління. У систему мотивації повинні бути закладені відповідні винагороди спеціалістам, що освоюють нову техніку або технології. Таким чином, можна сказати, що людський фактор не можна «відкинути на задній план». Так як проблема сприйняття інновацій відіграє важливу роль у діяльності організації. Наскільки успішно ці питання будуть вирішуватись, цілком залежить від рівня професіоналізму управлінського персоналу організації та їхньої мотивації.

Дослідивши підприємства малого бізнесу у Вінницькій області, можемо констатувати той факт, що майже 65% з них мають науково-інноваційний бізнес в надто складному стані порівняно з іншими видами діяльності. Така ситуація передусім викликана значною мірою ризиком вкладання коштів, тривалістю обороту капіталу та його багатоетапністю – наукова ідея щодо отримання інноваційного продукту в вигляді товару проходить три стадії: дослідницьку, конструкторсько-технологічну, виробничу. Малий інноваційний бізнес пронизаний загрозою, невдачі, тому його й деякі науковці та практики називають ризиковим. Про міру ризикованості малого інноваційного бізнесу свідчить той факт, що в середньому із кожних десяти підприємств, які впроваджують інновації успіху досягають лише три-чотири, а з кожної сотні розроблених інноваційних проектів – тільки десять-п'ятнадцять. Вирішення задачі структурної перебудови економіки нашої країни в умовах економічної кризи, обмежених та дорогих сировинних та енергетичних ресурсів можливе лише через розвиток науково-інноваційної діяльності. Розвиток науково-інноваційного підприємництва полягає в необхідності, швидкого доведення дослідно-конструкторських розробок до комерційного результату, задоволення власних потреб в наукоємній продукції та технологіях,

виходу на зовнішній ринок, залучення в науково-інноваційну сферу приватного, в тому числі і іноземного, капіталу, створення нових робочих місць.

У країнах з розвинутою ринковою економікою впровадження інновацій є звичним явищем. Світовий досвід показує, що впровадження інновацій в умовах кризових ситуацій дозволяє керівнику мислити перспективно. Тому саме високі технології відіграють роль каталізатора, за допомогою якого посилюється процеси глобалізації та економічного розвитку на сталій основі в малому бізнесі. Сьогодні важко розраховувати на увагу інвесторів без пропозиції їм принципово нових варіантів рішень класичної проблеми ефективності – виробництва товарів та послуг в умовах обмеженості ресурсів виробництва. Адже багатство – це продукт не лише природних ресурсів, а й технологій.

Висновки. Отже, за допомогою відповідних інновацій, шляхом створення цілісної взаємозалежної системи нормативних, інформаційних і інструментальних засобів для рішення завдань, досягається інформаційно-аналітичне керування всіма відділами на підприємстві. Здатність до продукування інновацій є невід'ємною рисою підприємця, завдячуючи якій він знаходить вільні чи створює нові ринкові ніші, формує суттєві конкурентні переваги, забезпечуючи можливості для розширення бізнесу. Таким чином, інтегральний ефект, що підприємство повинно одержати від реалізації впровадження ІТ, є в істотному підвищенні якості і ефективності керування в соціально-економічній сфері малого бізнесу та міста в цілому за рахунок впровадження сучасних інформаційних систем підтримки прийняття рішень, погодженості і підвищенні якості, оперативності інформаційних процесів і послуг, які у свою чергу повинні привести до поліпшення соціально-економічних, науково-технічних, культурних та інших показників життя.

- . Закон України «Про інноваційну діяльність» № 2314-VI від 03.06.2010.
2. Господарський кодекс України: від 18.09.2008 № 523-VI частина сьома статті 63 в редакції Закону.
3. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» № 523-VI (523-17) від 18.09.2008, ВВР, 2009, № 6, ст.21.
4. Андрущенко Г.О. Малі підприємства: критерії визначення /Г.О. Андрущенко // Формування ринкових відносин. – 2008. - №10.
5. Градова А.П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / под. общ. ред. Градова А.П., Кузина Б.И. – СПб.: Спец. Лит., 2000. – 512 с.
6. Ковалев Г.Д. Инновационные коммуникации /Г.Д. Ковалев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 312 с.
7. Мартинюк Л.А. Інноваційна діяльність у малому бізнесі /Л.А. Мартинюк // Формування ринкових відносин в Україні. - №9(76) / 2007. – С. 93-98.
8. Пушкарь А.И. Антикризисное управление: стратеги, модели, механизмы / А.И. Пушкарь, А.Н. Тридел, А.Л. Колос. – Х.: ХДЭУ, 2001. – 452 с.
9. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством: [навч. посіб.]. / А.М. Штангрет, О.І. Копилук. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
10. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: [учебн.]. /Р.А. Фатхутдинов. – М.:Интел-синтез, 2003.
11. Ціпуринда В. Управління впровадження інновацій на підприємстві / В. Ціпуринда // Вісник КНТЕУ. – 2007. - № 4. – С.95-99.